

Величко В.А.

кандидат економічних наук,
асистент кафедри підприємництва та бізнес адміністрування
Харківського національного університету міського господарства
імені О.М. Бекетова

Velychko Volodymyr

O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv

ФОРМУВАННЯ НАПРЯМІВ РОЗВИТКУ БУДІВЕЛЬНИХ ПІДПРИЄМСТВ

FORMATION OF DIRECTIONS OF DEVELOPMENT OF CONSTRUCTION ENTERPRISES

Встановлена актуальність розроблення та реалізації сучасних інструментів забезпечення розвитку будівельних підприємств, а саме застосування напрямів зростання ефективності взаємодії стейкхолдерів. Метою дослідження є визначення напрямів взаємодії стейкхолдерів, що забезпечують розвиток будівельних підприємств. У дослідженні вирішуються завдання: формування теоретико-методичної платформи щодо визначення стейкхолдерів будівельних підприємств; розроблення напрямів взаємодії стейкхолдерів для забезпечення розвитку будівельних підприємств. Запропонована теоретико-методична платформа щодо визначення стейкхолдерів, яка формується на основі теоретичних і методичних положень науковців і характеризується основними моделями управління їх взаємодією: англо-саксонською та японо-германською. Обґрунтовано поняття «стейкхолдери будівельних підприємств», визначені групи стейкхолдерів будівельних підприємств.

Ключові слова: стейкхолдери, будівельні підприємства, стейкхолдерно-орієнтована стратегія управління, ефективність взаємодії стейкхолдерів.

Установлена актуальность разработки и реализации современных инструментов обеспечения развития строительных предприятий, а именно применение направлений роста эффективности взаимодействия стейкхолдеров. Целью исследования является определение направлений взаимодействия стейкхолдеров, обеспечивающих развитие строительных предприятий. В исследовании решаются такие задачи, как: формирование теоретико-методической платформы по определению стейкхолдеров строительных предприятий; разработка направлений взаимодействия стейкхолдеров для обеспечения развития строительных предприятий. Предложена теоретико-методическая платформа по определению стейкхолдеров, которая формируется на основе теоретических и методических положений ученых и характеризуется основными моделями управления их взаимодействия: англо-саксонской и японо-германской. Обосновано понятие «стейкхолдеры строительных предприятий», определены группы стейкхолдеров строительных предприятий.

Ключевые слова: стейкхолдеры, строительные предприятия, стейкхолдерно-ориентированная стратегия управления, эффективность взаимодействия стейкхолдеров.

Established the relevance of the development and implementation of modern tools for development of construction enterprises, namely the use of directions of growth of efficiency of interaction of stakeholders. The aim of the study is to define areas of interaction between stakeholders, ensuring the development of construction enterprises. The study solves the problem: formation of theoretical and methodological platform for the determination of stakeholders of the construction enterprises; development of areas of cooperation of stakeholders to ensure the development of construction enterprises. The proposed theoretical and methodological platform for the definition of stakeholders, which is formed on the basis of theoretical and methodical provisions and scientists is characterized by the main governance models of their interaction: Anglo-Saxon and German-Japanese. The concept of stakeholders of construction enterprises as a physical and (or) legal persons or groups of persons that interact in the construction sector based on the strategic outlines and social trends and identifies functional, resulting, structural, ProcessName, strategic, complex signs whose relations have a certain level of risk and threats, which allows you to create contract relations in capital construction, to exercise architectural control, the relevant calculations, provided project documentation, material and manpower resources. Certain groups of stakeholders construction companies. To ensure the development of construction

enterprises in the proposed areas of development stakeholders-oriented management strategies of construction enterprises. Implementation of this strategy allows us to propose directions of development of construction enterprises, based on the increase of efficiency of interaction with stakeholders: to reduce the waviness of the changes of the integral index of investment attractiveness of construction companies; the growth level stakeholdersin relations; the definition and systematic account of the factors of territorial location of construction enterprises, the spatial support of construction objects, levels formed the supply and transport system; ensuring of counteraction to corruption risks, inflation stability; systematic development and application of normative-legal support, accounting activity sosiso, ensuring the development of investment processes; creation of partnerships with controlling state bodies in the field of construction investment; the formation and development of import-export relations; provision of competitive advantages in the construction industry, etc.

Key words: stakeholders, construction companies, stakeholder-oriented management strategy, the effectiveness of communication between stakeholders.

Постановка проблеми. Будівельні підприємства впливають на розвиток держави і забезпечують функціонування інших сфер економіки. Проте за останні роки спостерігаються неоднозначні трансформації на будівельних підприємствах, де знижується виробничо-господарський потенціал, уповільнюється збільшення обсягів будівельної продукції, скорочується рівень результативності й ефективності діяльності. У таких умовах актуальним питанням є розроблення та реалізація сучасних інструментів забезпечення розвитку будівельних підприємств, а саме застосування напрямів зростання ефективності взаємодії стейкхолдерів.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Узагальнення та систематизація підходів до управління взаємодією стейкхолдерами підприємств наведені у роботах: Р. Акоффа [1], О. Ареф'євої [2], Н. Верхоглядової [3], К. Мамонов [4], Т. Доналдсона [5], Є. Фрімена [6], Р. Мітчелла [7], Кліленда [8], Менделоу [9], Я. Фассіна [10–11], А. Рибакі [12]. Проте залишаються невирішеними питання щодо забезпечення розвитку будівельних підприємств, враховуючи напрями та особливості взаємодії стейкхолдерів.

Мета статті. Метою дослідження є визначення напрямів взаємодії стейкхолдерів, що забезпечують розвиток будівельних підприємств. У дослідженні вирішуються завдання:

– формування теоретико-методичної платформи щодо визначення стейкхолдерів будівельних підприємств;

– розроблення напрямів взаємодії стейкхолдерів для забезпечення розвитку будівельних підприємств.

Виклад основного матеріалу дослідження. Теоретико-методична платформа щодо визначення стейкхолдерів формується на основі теоретичних і методичних положень науковців і характеризується основними моделями управління їх взаємодією: англо-саксонською та японо-германською. Їхня сутність полягає у напрямках формалізації відносин та впливу держави на цей процес. Впровадженню наве-

дених моделей на вітчизняних будівельних підприємствах перешкоджають певні проблеми, пов'язані із формуванням інформаційно-аналітичного забезпечення, створенням кількісного підґрунтя прийняття управлінських рішень, розвитку державно-приватного партнерства.

У системі взаємодії стейкхолдерів заслуговують на увагу дослідження Р. Акоффа [1], К. Мамонова [4], Т. Дональдсона [5], Р. Мітчелла, [7], Д. Кліленда [8], А. Менделоу [9, с. 246], Я. Фассіна [10–11], А. Рибакі [12], узагальнюючи які, встановлено, що стейкхолдери будівельних підприємств – це фізичні й (або) юридичні особи або групи осіб, що взаємодіють у будівельній сфері на основі стратегічних контурів і соціальних напрямів та визначаються функціональними, результативними, структурними, процесними, стратегічними, комплексними ознаками, відносини яких мають певний рівень ризику і загроз, що дає змогу сформувати підрядні відносини у капітальному будівництві, здійснити архітектурний контроль, відповідні розрахунки, забезпечені проектною документацією, матеріальними і трудовими ресурсами. Обґрунтовані наукові положення є елементом формування теоретико-методологічної платформи формування та реалізації стейкхолдерно-орієнтованої стратегії управління будівельними підприємствами.

Визначені групи стейкхолдерів будівельних підприємств: замовники будівельної продукції (S_1); працівники будівельних підприємств (S_2); топ-менеджмент (S_3); управлінці різного рівня будівельних підприємств (S_4); власники будівельних підприємств (S_5); державні органи влади, що впливають на формування та рівень взаємодії стейкхолдерів із будівельними підприємствами (S_6); громадські організації, що впливають на діяльність у будівництві та архітектурі (S_7); органи корпоративного управління будівельних підприємств (S_8); органи внутрішнього і зовнішнього контролю, що взаємодіють у будівельній сфері (S_9); конкуренти

будівельних підприємств (S_{10}); постачальники товарно-матеріальних цінностей, що взаємодіють із будівельними підприємствами (S_{11}); стейкхолдери, що взаємодіють у сфері формування та використання просторової, містобудівної, екологічної інформації та створення інвестиційної привабливості будівельних підприємств (S_{12}); проектні організації (S_{13}); інші стейкхолдери, що взаємодіють із будівельними підприємствами (S_{14}).

Запропонована економіко-математична модель щодо формування стейкхолдерів у системі відносин із будівельними підприємствами:

$$S = F(S_j), j = 1, 14, \quad (1)$$

де F – фактори формування груп стейкхолдерів, що взаємодіють із будівельними підприємствами;

j – кількість видів стейкхолдерів.

Для забезпечення розвитку будівельних підприємств запропоновані напрями розроблення стейкхолдерно-орієнтованої стратегії управління будівельними підприємствами, які включають:

- формування та застосування інформаційно-аналітичного забезпечення взаємодії стейкхолдерів будівельних підприємств;
- нормативно-правове забезпечення функціонування та розвитку будівельних підприємств, визначення напрямів та особливостей взаємодії між зацікавленими особами;
- розроблення інструментарію щодо формування та визначення чинників, які впливають на стейкхолдерні відносини;
- побудову аналітико-діагностичної системи показників формування та реалізації стейкхолдерних відносин;
- формування та використання методів і моделей визначення системних чинників у системі стейкхолдерних відносин будівельних підприємств;
- оцінку системних чинників, що впливають на формування та реалізацію стейкхолдерних відносин;
- визначення вагових коефіцієнтів, що характеризують вплив системних чинників на інтегральний показник рівня стейкхолдерних відносин будівельних підприємств;
- побудову інтегральної моделі визначення узагальнюючого показника рівня стейкхолдерних відносин;
- визначення інтегрального показника рівня стейкхолдерних відносин будівельних підприємств;
- на основі розробленого кількісного підґрунтя запропоновано напрями зростання інтегрального показника рівня стейкхолдерних відносин;

– розроблення методологічного підходу до інтегральної оцінки рівня стейкхолдерних відносин будівельних підприємств;

– розроблення моделі оцінки інвестиційної привабливості будівельних підприємств;

– оцінку інтегрального показника їхньої інвестиційної привабливості;

– побудову економіко-математичної моделі впливу інтегрального показника рівня стейкхолдерних відносин на узагальнюючий чинник інвестиційної привабливості будівельних підприємств;

– визначення критеріїв адекватності економіко-математичної моделі впливу інтегрального показника рівня стейкхолдерних відносин на узагальнюючий чинник інвестиційної привабливості;

– застосування нейронних технологій для підтвердження критеріїв адекватності економіко-математичної моделі та визначення прогностичних значень інтегрального показника рівня стейкхолдерних відносин у контексті його впливу на узагальнюючий чинник інвестиційної привабливості будівельних підприємств;

– розроблення заходів зростання інвестиційної привабливості будівельних підприємств залежно від зміни рівня та ефективності взаємодії стейкхолдерів;

– побудову схеми формування стейкхолдерно-орієнтованої стратегії управління будівельними підприємствами;

– розроблення алгоритму реалізації стейкхолдерно-орієнтованої стратегії управління будівельних підприємств;

– побудову дорожньої карти впровадження стейкхолдерно-орієнтованої стратегії управління будівельних підприємств, спрямованої на зростання інвестиційної привабливості будівельних підприємств.

Впровадження цієї стратегії дає змогу запропонувати напрями розвитку будівельних підприємств, які базуються на зростанні ефективності взаємодії зі стейкхолдерами:

– зниження рівня хвилеподібності змін інтегрального показника інвестиційної привабливості будівельних підприємств;

– забезпечення зростання рівня стейкхолдерних відносин у 2,1 раза, що приведе до збільшення рівня інвестиційної привабливості у середньому більш ніж у 7,5 раза;

– визначення та системне врахування чинників територіального розташування будівельних підприємств, просторового забезпечення будівельних об'єктів, рівнів сформованої логістично-транспортної системи, доступності до ресурсів, що застосовуються для будівництва об'єктів, розвиненості людського капіталу, екологічної та соціально-політичної стабільності;

- забезпечення протидії корупційним ризикам, інфляційної стабільності;
- системне формування та застосування нормативно-правового забезпечення,
- забезпечення розвиненості інвестиційних процесів;
- формування партнерських відносин із контролюючими державними органами в сфері інвестування будівництва;
- формування та розвиток імпортно-експортних відносин;
- забезпечення конкурентних переваг у будівельній сфері;
- розвиток виробничо-господарської бази будівельних підприємств;
- розроблення та реалізація маркетингової діяльності,
- забезпечення повноти та достовірності управлінського обліку й контролінгу, зростання ефективності корпоративного управління будівельних підприємств;
- забезпечення кадровим потенціалом, рівня та ефективності застосування інформаційно-аналітичного забезпечення у сфері інвестиційної діяльності будівельних підприємств;
- застосування нормативно-правового забезпечення у сфері інвестиційної діяльності, наявність та рівень використання стратегії розвитку, зростання конкурентоспроможності;
- застосування сучасних будівельних матеріалів, техніки та технологій будівельними підприємствами, зростання якості будівельних

- об'єктів, реалізація інвестиційних програм будівельними підприємствами;
- забезпечення платіжної дисципліни, застосування інновацій будівельними підприємствами;
- формування та реалізація брендової політики;
- зниження зносу основних засобів, забезпечення їх оновлення;
- збалансування показників фінансової автономності, зростання фінансової стійкості та ліквідності;
- збільшення рівня ефективності використання основних і оборотних активів;
- зростання фондоозброєності та рівня формування і використання вітчизняних та іноземних інвестицій;
- забезпечення можливостей здійснення інвестиційної діяльності будівельними підприємствами, застосування сучасних технологій, освоєних за рахунок залучення іноземних і вітчизняних інвестицій;
- удосконалення управлінської структури будівельних підприємств шляхом забезпечення особливого контролю та моніторингу за формуванням і використанням інвестицій.

Висновки. У статті запропоновані напрями розроблення та впровадження стейкхолдерно-орієнтованої стратегії управління будівельними підприємствами як важливого інструментарію забезпечення їхнього розвитку. Особливе значення мають напрями розвитку, які використовуються на основі заходів підвищення ефективності взаємодії між стейкхолдерами.

Список використаних джерел:

1. Акофф Р. Планирование в больших экономических системах / пер. с англ. Г.Б. Рубальского / под ред. И.А. Ушакова. М.: Советское радио, 1972. 223 с.
2. Ареф'єва О.В., Комарецька П.В. Інтереси стейкхолдерів в організаційному забезпеченні стратегічного управління фінансовим потенціалом підприємств. *Актуальні проблеми економіки*. 2008. № 9. С. 80.
3. Верхоглядова Н.І., Кононова І.В. Оцінка впливу стейкхолдерів на управління стійкістю функціонування будівельного підприємства. *Економічний простір*. 2011. № 53. С. 187–197.
4. Мамонов К.А. Стейкхолдерно-ориентированный подход в управлении капиталом бренда строительных корпоративных предприятий: монография. Х.: ХНУГХ, 2012. 249 с.
5. Donaldson T., Preston L. The Stakeholder theory of the corporation: concepts, evidence, and implications. *Academy of management review*, 1997. № 1, pp. 65–66.
6. Freeman E. Strategic management: a stakeholder approach. Pitman, Boston, 1984. p. 34.
7. Mitchell R.K., Agle B.R., Wood D.J. Toward a theory of stakeholder identification and salience: defining the principle of who and what really counts. *Academy of management review*, 1997. Vol. 22. № 4. Pp. 853–886.
8. Клиланд Д. Управление заинтересованными лицами проекта / под ред. Дж. К. Пинто, пер. с англ. под ред. В.Н. Фунтова. М., 2004. Ч. 1, гл. 4. С. 73–91.
9. Mendelow A.L. Information systems planning: incentives for effective action. Graduate School of Management, Kent State University, USA, 2008. pp. 245–254.
10. Fassin Y. The stakeholder model refined. *Journal of business ethics*. 2009. № 84(1). P. 113–135.
11. Fassin Y.A. Dynamic perspective in Freeman's stakeholder model. *Journal of business ethics*. 2010. № 96 (suppl. 1). P. 39–49.
12. Рибак А.І., Азарова І.Б. Управління зацікавленими сторонами в проектному менеджменті: монографія. Одеса: ОДАБА, 2017. 145 с.

References:

1. Akoff R. (1972) *Planirovanie v bolshih ekonomicheskikh sistemah* [Planning in large economies]. M.: Sovetskoe radio. (in Russian).
2. Arefieva O.V., Komaretska P.V. (2008) Interesy steikkholderiv v orhanizatsiinomu zabezpechenni stratehichnoho upravlinnia finansovym potentsialom pidpriemstv [The interests of stakeholders in the organizational support of strategic management of financial potential of enterprises]. *Aktualni problemy ekonomiky*. № 9. p. 80. (in Ukrainian).
3. Verkhohliadova N.I., Kononova I.V. (2011) Otsinka vplyvu steikkholderiv na upravlinnia stiikistiu funktsionuvannia budivelnoho pidpriemstva [Assessment of the impact of stakeholders on the management of the sustainability of the construction company]. *Ekonomichnyi prostir*. № 53. Pp. 187–197. (in Ukrainian).
4. Mamonov K.A. (2012) *Steikholderno-orientirovannyi podhod v upravlenii kapitalom brenda stroitelnyh korporativnyh predpriyatii* [Stakeholder-oriented approach to brand capital management of building corporate enterprises]: monografiya. H.: HNUGH. 249 p. (in Ukrainian).
5. Donaldson T., Preston L. (1997) The Stakeholder theory of the corporation: concepts, evidence, and implications. *Academy of management review*. № 1. Pp. 65–66.
6. Freeman E. (1984) *Strategic management: a stakeholder approach*. Pitman, Boston. P. 34.
7. Mitchell R.K., Agle B.R., Wood D.J. (1997) Toward a theory of stakeholder identification and salience: defining the principle of who and what really counts. *Academy of management review*. Vol. 22. № 4. pp. 853–886.
8. Klilend D. (2004) *Upravlenie zainteresovannymi licami proekta* [Project stakeholder management]. Eds. Dzh. K. Pinto, per. s angl. pod red. V. N. Funtova. M. Ch. 1, gl. 4. Pp.73–91. (in Russian)
9. Mendelow A.L. (2008) Information systems planning: incentives for effective action. Graduate School of Management, Kent State University, USA. Pp. 245–254.
10. Fassin Y. (2009) The stakeholder model refined. *Journal of business ethics*. № 84(1). pp. 113–135.
11. Fassin Y.A. (2010) Dynamic perspective in Freeman’s stakeholder model. *Journal of business ethics*. № 96 (suppl. 1). Pp. 39–49.
12. Rybak A.I., Azarova I.B. (2017) *Upravlinnia zatsikavlenymy storonamy v proektnomu menedzhmenti* [Stakeholder management in project management]: monohrafiia. Odesa: ODABA. 145 p. (in Ukrainian).